অধ্যায় ৯ ঃ ব্রিটিছ শাসনৰ প্ৰতিষ্ঠা আৰু ব্রিটিছবিৰোধী আন্দোলন

অধ্যায় গাঁথনি

৯.১ উদ্দেশ্য

৯.২ পৰিচয়

৯.৩ ইংৰাজ-মান যুদ্ধ

৯.৪ ইয়াণ্ডাবু সন্ধি আৰু অসমত ব্রিটিছ শাসনৰ পাতনি

৯.৫ ব্রিটিছসকলৰ প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থা

৯.৬ ১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহ

৯.৭ অধ্যায়টোৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৯.৮ প্ৰসংগ পুথি

৯.৯ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

৯.১০ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৯.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমত মান বা বাৰ্মিজসকলৰ আক্ৰমণৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব,
- কি পৰিস্থিতিত অসমত ব্রিটিছসকলে হস্তক্ষেপ কৰিছিল সেই বিষয়ে আৰু ইংৰাজ-বাৰ্মিজ যুদ্ধৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব,
- ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ দফাসমূহ আৰু অসমৰ ইতিহাসত এই ঐতিহাসিক চুক্তিৰ গুৰুত্ব ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব,
- অসমত ব্রিটিছসকলৰ প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থা বৰ্ণনা কৰিব পাৰিব,
- অসমত ১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব।

৯.২ পৰিচয়

এই অধ্যায়টো আমি আৰম্ভ কৰিম অসমত মানসকলৰ আক্ৰমণৰ আঁৰৰ চমু ইতিবৃত্তৰে। লগতে অসমত বিদেশীসকলৰ হস্তক্ষেপৰ কাৰকসমূহ আলোচনা কৰিম। প্ৰথম ইংৰাজ-বাৰ্মিজ যুদ্ধৰ (১৮২৪ চন) চমু আলোচনাৰ লগতে যুদ্ধৰ সমাপ্তি কৰিবলৈ গ্ৰহণ কৰা ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ দফাসমূহো ইয়াত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। এই সকলোবোৰ ৰাজনৈতিক পৰিঘটনাৰ ওপৰিউ আমি অসমত ১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম।

৯.৩ ইংৰাজ-মান যুদ্ধ

ব্রিটিছ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ আগমনৰ পূৰ্বে অসমত আহোমসকলে ৰাজত্ব কৰিছিল।

কিন্তু ১৮ শতিকাৰ মধ্যভাগৰ পৰা আহোম ৰজাসকলৰ অদক্ষতা আৰু পাত্র-মন্ত্রীসকলৰ পাৰস্পৰিক বিবাদৰ বাবে আহোম সাম্রাজ্যৰ লাহে লাহে পতন হ'বলৈ ধৰিছিল। ১৮১১ চনত স্বৰ্গদেউ কমলেশ্বৰ সিংহৰ মৃত্যুৰ পিছত পৰিস্থিতিৰ আৰু অধিক অৱনমন ঘটে। তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাই আৰু আন আন পাত্র-মন্ত্রীসকলে প্রয়াত স্বৰ্গদেউৰ ভাতৃ চন্দ্রকান্ত সিংহক ৰাজপাটত বহুওৱাৰ সিদ্ধান্ত গ্রহণ কৰে। নতুন স্বৰ্গদেউ চন্দ্রকান্ত সিংহ নাবালক হোৱাৰ বাবে পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাইয়ে সুযোগৰ সদ্ব্যৱহাৰ কৰি আহোম সাম্রাজ্যৰ উঠি ৰজা হৈ পৰিল। চন্দ্রকান্ত সিংহৰ স্থান পুতলা ৰজালৈ পৰ্যবসিত হ'ল।

অৱশ্যে নাবালক স্বৰ্গদেউ চন্দ্রকান্ত সিংহই আজীৱন পুতলা ৰজা হৈ থাকিব বিচৰা নাছিল। তেওঁ আছিল আমোদপ্রিয় কিন্তু ক্ষমতালোভী শাসক। স্বৰ্গদেউৱে নিজৰ সমনীয়া সৎৰাম নামৰ এজন যুৱকৰ সৈতে বন্ধুত্ব কৰিছিল যিজন আছিল কুকুৰাৰ প্রতিপালক বিষয়াৰ পুত্র আৰু তেওঁলোকৰ এই বন্ধুত্বই সেই সময়ৰ ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতিৰ পৰিৱর্তন সাধন কৰিছিল। স্বৰ্গদেউয়ে সৎৰামক চাৰিঙীয়া ফুকনৰ পদত অধিষ্ঠিত কৰিছিল। ডঃ এছ.এল বৰুৱাৰ ভাষাত ক'বলৈ গ'লে 'সৎৰাম লাহে লাহে স্বৰ্গদেউৰ কাৰণে বন্ধু, দার্শনিক আৰু পথ প্রদর্শক হৈ পৰিছিল'। সৎৰামৰ এই উত্থান আৰু স্বৰ্গদেউৰ সৈতে বন্ধুত্ব আহোম পাত্র-মন্ত্রীসকলৰ ব্যাপক অসন্তুষ্টিৰ কাৰণ হৈ পৰিছিল। প্রধান মন্ত্রী পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাইয়ে এইক্ষেত্রত আপত্তি প্রদর্শন কৰা সত্বেও স্বৰ্গদেউৱে কোনো ধৰণৰ গুৰুত্ব প্রদান কৰা নাছিল। স্বৰ্গদেউৰ প্রশ্রয় লাভ কৰি সৎৰাম ইমানেই ক্ষমতাশালী হৈ পৰিছিল যে তেওঁ নিজে ৰজা হোৱাৰ সপোন ৰচিবলৈ ধৰে। এই লক্ষ্যৰে সৎৰামে স্বৰ্গদেউ চন্দ্রকান্তৰ সৈতে গোপন অভিসন্ধি কৰি পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাইক হত্যাৰ ষড়যন্ত্র কৰে। কিন্তু এই অভিসন্ধি ধৰা পৰিল। সৎৰামৰ বাহিৰে আন সকলো ষড়যন্ত্রকাৰীক মৃত্যুদণ্ডেৰে দণ্ডিত কৰা হয়। সৎৰামক নামৰূলৈ নির্বাসন দিয়া হয় য'ত পৰৱর্তী সময়ত তেওঁক নগাই হত্যা কৰে।

একে সময়তে কলিয়াভোমোৰা বৰফুকনৰ মৃত্যুৰ পিছত বদন চন্দ্রক গুৱাহাটীত বৰফুকন ৰূপে নিযুক্তি দিয়া কার্যই অসমৰ ৰাজনীতিলৈ এক নতুন মোৰ আনে। বদন চন্দ্র আছিল অবিবেচক, দাম্ভিক আৰু ভীষণ অত্যাচাৰী। তদুপৰি তেওঁ আছিল পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাইৰ ঘোৰ শত্রু। গতিকে পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাইয়ে বদন চন্দ্রক বৰফুকনৰ পদত নিয়োগ কৰি নিজৰ ভৰিত নিজে কুঠাৰ মাৰি লৈছিল। ডঃ এছ.এল বৰুৱাৰ সঠিক পর্যৱেক্ষণ অনুসৰি 'এই কার্যৰ দ্বাৰা প্রধান মন্ত্রীগৰাকীয়ে কেৱল নিজৰ কবৰেই খন্দা নাছিল, ইয়াৰ দ্বাৰা অসমত মানসকলৰ আক্রমণৰ বাটো মুকলি কৰিছিল।'

প্রথমাৱস্থাত বদন চন্দ্রই অতি কম সময়ৰ বাবে বৰফুকনৰ পদত থাকি সততাৰে নিজৰ দায়িত্ব পালন কৰিছিল। কিন্তু এয়া দীর্ঘসময় বর্তি নাথাকিল। অতি শীঘ্রেই ক্ষমতা আৰু সম্পদৰ লোভে তেওঁক মোহাচ্ছন্ন কৰি তোলে আৰু তেওঁ অত্যন্ত অহংকাৰী হৈ উঠে। কামৰূপ লোকসকলৰ ওপৰত তেওঁ নানা ধৰণৰ অত্যাচাৰ কৰি এক আতংকৰ বাতাবৰণৰ সৃষ্টি কৰে। বদনচন্দ্রক আটক কৰিবলৈ পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাইয়ে সেনাৰ এক দল প্রেৰণ কৰে। কিন্তু বদন চন্দ্রই এই কথাৰ আগতীয়া উমান লাভ কৰি বংগৰ ৰংপুৰলৈ পলায়ন কৰে।

ৰংপুৰত ব্রিটিছ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ গভর্নৰ জেনেৰেলক সাক্ষাৎ কৰি তেওঁ প্রধান মন্ত্রী পূর্ণানন্দ বুঢ়াগোহাইৰ কু-শাসনৰ বিৰুদ্ধে অভিযোগ কৰি আহোম স্বর্গদেউৰ সহায়ৰ বাবে সেনা প্রেৰণৰ অনুৰোধ কৰে। পূর্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাইৰ ক্ষমতা কর্তন কৰি স্বর্গদেউৰ কর্তৃত্ব পুনৰ প্রতিষ্ঠা কৰিবলৈ বদন চন্দ্রই ব্রিটিশসকলৰ হস্তক্ষেপ বিচাৰে। কিন্তু কলকাতাৰ উচ্চতম কর্তৃপক্ষই আহোম সাম্রাজ্যৰ আভ্যন্তৰীণ বিষয়ত হস্তক্ষেপ কৰাৰ ক্ষেত্রত অসম্মতি প্রকাশ কৰি বদন চন্দ্রক বিমুখ কৰে। বদন চন্দ্রই তেতিয়া কলকাতাস্থিত মান চৰকাৰৰ প্রতিনিধিৰ সৈতে বুজাবুজিলৈ আহি কৰি তেওঁৰ সহায়ত মানদেশত উপস্থিত হয় আৰু আহোম সাম্রাজ্যৰ বিষয়ত মান ৰজাৰ হস্তক্ষেপ বিচাৰে।

ব্রিটিছসকলৰ বিপৰীতে মানসকলে বদন চন্দ্রক সহায় কৰিবলৈ সম্মত হয়। অসমৰ ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ সুযোগ গ্রহণ কৰি মানসকলে তেওঁলোকৰ সাম্রাজ্যবাদী স্বার্থ সিদ্ধি কৰিবলৈ লক্ষ্য বান্ধি লয়। বদন চন্দ্রই ৰজা বাদাপায়াৰ ৰাজসভাত পূর্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাইৰ বিৰুদ্ধে সহায় বিচৰা কার্য মানসকলৰ বাবে সোণালী সুযোগ হৈ পৰে আৰু মান ৰজাই তাৎক্ষণিকভাৱে বদন চন্দ্রক সহায় কৰিবলৈ সম্মতি প্রকাশ কৰে।

১৮১৭ চনৰ মার্চ মাহত বদন চন্দ্রৰ নেতৃত্বত ৮০০০ সেনাৰ এটা দলে অসমত আক্রমণ চলায়। এয়া আছিল অসমত মানৰ প্রথম আক্রমণ। পাটকাই-নংইয়াং পথেৰে অসমলৈ অহাৰ সময়ত কেতবোৰ স্থানীয় নেতা-সৈন্যইও যোগদান কৰাত সেনাৰ শক্তি ১৬০০০ জনলৈ বৃদ্ধি পাইছিল। মানসকলে আহোম সেনাক বহুকেইখন যুদ্ধত পৰাস্ত কৰে আৰু সকলো ধৰণৰ বিৰোধিতা মষিমূৰ কৰি চন্দ্রকান্ত সিংহক পুনৰ ক্ষমতাত অধিষ্ঠিত কৰে আৰু যুদ্ধ জয়ৰ অভিজ্ঞতাৰে স্বদেশলৈ প্রত্যাৱর্তন কৰে।

- **মানৰ দ্বিতীয় আক্রমণ**

বার্মিজ সেনাৰ প্রস্থানৰ পিছত আহোম ৰাজত্বৰ আভ্যন্তৰীণ বিবাদ অন্ত পৰে। এই অস্থিৰতাৰ সময়তে পূর্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাইৰ মৃত্যু হয় অথবা কোনো কোনোৰ মতে তেওঁ আত্মহত্যা কৰে। বদন চন্দ্র বৰফুকনকো ৰূপ সিং নামৰ এজন ভাৰাতীয়া হত্যাকাৰীয়ে হত্যা কৰে আৰু চন্দ্রকান্ত সিংহ পদচ্যুত হয়। আহোম ৰাজসিংহাসনত অধিষ্ঠিত হয় পুৰন্দৰ সিংহ নামৰ ৰাজপৰিয়ালৰ এজন সদস্য। এই পৰিৱর্তনসমূহৰ বিষয়ে জানিব পাৰি মান ৰজাই ক্ষুব্ধ হৈ পৰে আৰু বদন চন্দ্রৰ মৃত্যুৰ প্রতিশোধ লোৱাৰ লগতে চন্দ্রকান্তক পুনৰ সিংহাসনত অধিষ্ঠিত কৰিবলৈ আলামিংগিৰ নেতৃত্বত এক শক্তিশালী সেনাৰ দল অসমলৈ প্রেৰণ কৰে। ইয়াৰ ফলত ১৮১৯ চনত মানৰ দ্বিতীয় আক্রমণ সংঘটিত হয়।

ইয়াৰ ফলস্বৰূপে আহোম স্বর্গদেউ পুৰন্দৰ সিংহ গুৱাহাটীলৈ পলায়ন কৰে। মানসকল যোৰহাটলৈ আগবাঢ়ি আহে আৰু চন্দ্রকান্ত সিংহক মুকলি কৰি তেওঁক সিংহাসনত অধিষ্ঠিত কৰে। এনেদৰে অসমত নিজৰ কর্তৃত্ব প্রতিষ্ঠা কৰি ১৮১৯ চনৰ এপ্রিলত ২০০০ সৈনিকৰ সৈতে মিংগিমাহা তিলোৱাৰ ওপৰত দায়িত্ব অর্পণ কৰি আলামিংগিয়ে অসম ত্যাগ কৰে।

- **মানৰ তৃতীয় আক্রমণ (১৮২১)**

লাহে লাহে মানসকলৰ প্রকৃত উদ্দেশ্য সম্পর্কে চন্দ্রকান্ত সিংহৰ সন্দেহ উপজিবলৈ ধৰে। নিজৰ সুৰক্ষাৰ প্রতি শংকিত হৈ তেওঁ কলকাতালৈ পলায়ন কৰে। মানসকলে তেতিয়া যোগেশ্বৰ সিংহক (১৮২১-১৮২৪) অসমৰ ৰাজপাটত অধিষ্ঠিত কৰে। একে সময়তে চন্দ্রকান্ত সিংহই বল-শক্তি গোটাই অসমৰ পৰা মানসকলক খেদাৰ প্রয়াস চলায়। কিন্তু ১৮২২ চনৰ জুন মাহত হাদিৰাচকীৰ ৰণত তেওঁ বেয়াকৈ পৰাস্ত হয়। ইয়াৰ ফলত অসম প্রত্যক্ষভাৱে মানৰ শাসনৰ অধীনলৈ আহে। অসমক মান সাম্রাজ্যৰ এক অংগ বুলি বিবেচনা কৰা হয়।

যদিও অসমত মানৰ আক্রমণৰ কাৰণৰূপে অসমৰ অস্থিৰ পৰিস্থিতি, আহোম সেনাৰ দুর্বলতা আৰু বদন চন্দ্রৰ কু অভিসন্ধিকে দায়ী কৰা হয়, তথাপিও ইয়াৰ প্রকৃত কাৰণ আছিল অতি গভীৰ। অসমত চলোৱা আক্রমণ প্রকৃততে আছিল পূৱ দিশত মানসকলৰ সাম্রাজ্যবাদী মনোভাৱৰ প্রতিফলন। পশ্চিম দিশত অভিযান চলোৱাৰ পিছত পূৱ দিশত তেওঁলোকে এনেদৰে অভিযান চলাইছিল।

৯.৩ ইংৰাজসকলৰ হস্তক্ষেপ আৰু প্রথম ইংৰাজ-মান যুদ্ধ

১৮ শতিকাৰ শেষৰফালে আল-য়াং পায়াৰ নেতৃত্বত মান সাম্রাজ্য হৈ পৰিছিল এক শক্তিশালী সাম্রাজ্য। তেওঁৰ পুত্র বাদাৱপায়া (১৭৭২-৯২)ৰ শাসনকালত মানদেশে এক সাম্রাজ্যবাদী নীতি গ্রহণ কৰে। এই সাম্রাজ্যবাদী আঁচনি পূর্ণৰূপত ফলৱর্তী হয় যেতিয়া মানসকলে উজনি আৰু নামনি মানদেশে দখল কৰে, আৰাকানত বিজয় সাব্যস্ত কৰে আৰু মণিপুৰ নিজৰ অধীনলৈ আনে। চহকী প্রদেশ বংগ দখল কৰিবলৈ মানসকলে বংগৰ মাজেৰে সঘন আহ-যাহ কৰিবলৈ ধৰে। প্রথমাৱস্থাত ব্রিটিশসকলে মানৰ এই গতিবিধি কেৱল লক্ষ্য কৰি আছিল যদিও তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে কোনো ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰা নাছিল। তেওঁলোক আছিল বুজাবুজিৰ মাজেৰে পাৰস্পৰিক সন্ধিৰ পক্ষপাতি। কিন্তু মানসকলৰ মনত সন্ধিৰ প্রতি কোনো সদিচ্ছা নাছিল। ১৮২৩ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত মানে চট্টগামৰ শ্বাহপুৰী দ্বীপ দখল কৰাৰ লগে লগে পৰিস্থিতি বিষম হৈ পৰে।

উত্তৰ-পূৱ সীমান্তত মানসকলে ১৮১৯ চনত ৰজা গম্ভীৰ সিঙক পদচ্যুত কৰি মণিপুৰ দখল কৰে। চিলেট সীমান্তত বিপদৰ আগজাননীয়ে দেখা দিছিল। ইতিমধ্যে মানসকলে মণিপুৰ দখল কৰিছিল আৰু কাচাৰ দখল কৰিবলৈ উদ্যত হৈছিল। ইয়াৰ কাৰণে তেওঁলোকে ব্রিটিশৰ দখলত থকা বংগৰ নিচেই কাষ চাপি আহিছিল।

এনে সময়তে ৰংপুৰৰ দেৱানী আয়ুক্ত ডেভিদ স্কটক অতিৰিক্ত দায়িত্বভাৰ দি উত্তৰ-পূৱ সীমান্তৰ গর্ভনৰ জেনেৰেলৰ এজেণ্টৰূপে নিয়োগ কৰা হৈছিল। ১৮২৪ চনৰ ফেব্রুৱাৰী মাহৰ প্রথমভাগত তেওঁ উর্ধতন কর্তৃপক্ষক মানৰ পৰা হ'ব পৰা সম্ভাব্য বিপদৰ আগজাননী দিছিল। তেওঁৰ মতে মান সেনাই বংগ দখল কৰিবলৈ তিনিটা সম্ভাব্য পন্থা গ্রহণ কৰিব পাৰে। প্রথম

তিপেৰাহ হৈ মণিপুৰৰ মাজে�ৰে, কাচাৰ আৰু জয়ন্তীয়া হৈ অসমৰ মাজেৰে আৰু ব্রহ্মপুত্রৰ মাজেৰে অসম হৈ। তেওঁৰ মতে যদিহে মানে তৃতীয় পথ গ্রহণ কৰে তেনেহ'লে ব্রিটিশসকলৰ বাবে মানৰ নাঁওসমূহক বাধা দিয়াটো অতি কঠিন হৈ পৰিব। সেইবাবে মানক বাধা দিয়াৰ স্বাৰ্থত তেওঁ অসমত ব্রিটিশসকলৰ কঠোৰ হস্তক্ষেপ দাবী কৰিছিল।

ডেভিদ স্কটৰ পৰামৰ্শ মতে গভর্নৰ জেনেৰেল লর্ড আর্মহার্ষ্টে (১৮২৩-২৮) ১৮২৪ চনৰ ৫ মার্চত আভাৰ ৰজাৰ (অমৰাপুৰ) বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ঘোষণা কৰে। এনেদৰে আৰম্ভ হয় প্রথম ইংৰাজ-মান যুদ্ধৰ। অসমৰ পৰা মানসকলক বিতাৰিত কৰাই আছিল এই যুদ্ধৰ অন্যতম লক্ষ্য।

এতিয়া আমি প্রথম ইংৰাজ-মানৰ যুদ্ধৰ বিষয়ে বিস্তৃতভাৱে আলোচনা কৰিম। এই যুদ্ধ তিনি ঠাইত সংঘটিত হৈছিল-অসম, আৰাকান আৰু ৰেংগুনত। অসমৰ ব্রিটিশ সৈন্যৰ নেতৃত্বত আছিল লেফটেনেণ্ট কর্নেল জর্জ মেক মৰেইন। ১৮২৪ চনৰ মে' মাহত কলেৰা ৰোগত আক্রান্ত হৈ তেওঁৰ মৃত্যু হয়। তেওঁৰ স্থান প্রদান কৰা হয় লেফটেনেণ্ট কর্নেল আলফ্রেড ৰিচার্ডচক। ডেভিদ স্কটে কমাণ্ডাৰৰ সৈতে নিকট সম্পর্ক বর্তাই ৰাখিছিল আৰু বাহিৰৰ পৰা সকলো ধৰণৰ সহায় আগবঢ়াইছিল। ১৮২৪ চনৰ মার্চ মাহত ব্রহ্মপুত্র উপত্যকাত যুদ্ধ আৰম্ভ হয়। কেপ্তেইন নেইডৰ নেতৃত্বত ব্রিটিছসকলে অতি সহজেই কোনো ধৰণৰ ৰক্তপাত নোহোৱাকৈ গুৱাহাটী দখল কৰিবলৈ সক্ষম হয়, কাৰণ বার্মিজসকলে ইতিমধ্যে গুৱাহাটীৰ পৰা পলায়ন কৰিছিল। এনেদৰে বিটিছে এমাহৰ ভিতৰতে গুৱাহাটী, ৰহা আৰু নগাঁও দখল কৰিবলৈ সক্ষম হয়। বাৰিষাৰ আগমনৰ বাবে সকলো অভিযান বন্ধ কৰি দিয়া হয় যদিও নৱেম্বৰ মাহত পুনৰ অভিযানসমূহ আৰম্ভ হয়। মানসেনাই উজনি অসমত সর্বশক্তি গোটাই ৰংপুৰ দূর্গত আক্রমণ চলায়। কিন্তু মানসেনাই ব্রিটিছসকলৰ সন্মুখত অধিক পৰ টিকি থকাত ব্যর্থ হয় আৰু ইয়াৰ কাৰণ আছিল, উপযুক্ত শক্তিৰ অভাৱ, আভ্যন্তৰীণ বিবাদ আৰু খাদ্যৰ নাটনি। সেইবাবে ১৮২৫ চনৰ মার্চ মাহত তেওঁলোকে ৰংপুৰ ত্যাগ কৰিবলৈ বাধ্য হয় আৰু ব্রহ্মপুত্র উপত্যকা মানৰ পৰা মুক্ত হৈ পৰে। এ.চি বেনার্জীৰ মতে 'ৰংপুৰৰ অধিগ্রহণে বাস্তৱিক অর্থত অসমত ব্রিটিছসকলৰ দখলক পূর্ণতা প্রদান কৰে।'

কেইবামাহলৈকে আৰাকান আৰু ৰেংগুনত যুদ্ধ অব্যাহত থাকে। ১৮২৬ চনৰ জানুৱাৰী মাহত মণিপুৰৰ পৰা মানসকলক বিতাৰিত কৰা হয়। আৰাকানৰ অভিযানৰ অন্ত পৰে ১৮২৫ চনৰ এপ্রিল মাহত। এ.চি বেনার্জীৰ মতে মে', ১৮২৪ চনত ৰংগুন দখলেৰে মানৰ বিৰুদ্ধে বিটিছৰ প্রকৃত অভিযান আৰম্ভ হৈছিল আৰু ১৮২৫ চনৰ এপ্রিল মাহত মিংগিমাহা বন্দুলাৰ মৃত্যুৰ পিছত ১৮২৬ চনৰ ফেব্রুৱাৰী মাহত এই অভিযানৰ অন্ত পৰে। যেতিয়া জেনেৰেল ছাৰ আর্কিবিল্ড কেম্পবেল আভাৰ পৰা চাৰিদিনৰ দূৰত্বত অৱস্থিত ইয়াণ্ডাবু নামৰ গাঁৱত উপস্থিত হয় তেতিয়া মানসকলৰ ওচৰত শান্তিচুক্তিৰ বাহিৰে আন একো বিকল্প নাছিল। এনেদৰে ১৮২৬ চনৰ ২৪ মার্চত আভাৰ মান চৰকাৰ আৰু ব্রিটিছ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ মাজত প্রথম ইংৰাজ-মান যুদ্ধৰ অন্ত পেলাই ইয়াণ্ডাবু সন্ধি স্বাক্ষৰিত হয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ তলৰ প্রশ্নৰ উত্তৰ দিয়ক—

ক) প্রথম ইংৰাজ-মান যুদ্ধ কি কি স্থানত সংঘটিত হৈছিল?

.....

খ) মানৰ হাতত চন্দ্রকান্ত সিংহ কেতিয়া পৰাস্ত হৈছিল?

.....

গ) মানে অধিষ্ঠিত কৰা আহোম স্বগদেউৰ নাম উল্লেখ কৰক।

.....

ঘ) প্রথম ইংৰাজ-মান যুদ্ধৰ সময়ৰ ভাৰতৰ গভর্নৰ জেনেৰেলৰ নাম উল্লেখ কৰক।

.....

ঙ) কেতিয়া মিংগিমাহা বন্দুলাৰ মৃত্যু হৈছিল?

.....

চ) ইয়াণ্ডাবু সন্ধি কেতিয়া স্বাক্ষৰিত হৈছিল?

.....

৯.৪ ইয়াণ্ডাবু সন্ধি আৰু অসমত ব্রিটিছ শাসনৰ পাতনি

এতিয়ালৈকে আমি অসমত মানৰ আক্রমণৰ পটভূমি আৰু কি পৰিস্থিতিত ব্রিটিছসকলে ইয়াত হস্তক্ষেপ কৰিবলগীয়া হ'ল সেই বিষয়ে আলোচনা কৰিলো। কিন্তু ইংৰাজ-মান যুদ্ধ আৰু অসমৰ ক্ষেত্রত ব্রিটিছসকলৰ হস্তক্ষেপৰ প্রকৃত উদ্দেশ্য আছিল দুয়ো পক্ষৰ সাম্রাজ্যবাদী আৰু ঔপনিৰেশিক উদ্দেশ্য। সেই বাবে অসমত মানৰ আক্রমণৰ পিছত ব্রিটিছসকলে মানৰ বিৰুদ্ধে নিজৰ অভিযান আৰম্ভ কৰে (প্রথম মান যুদ্ধ, ১৮২৪-২৬ চন)। প্রথমে নামনি অসম মানৰ কবলৰ পৰা মুক্ত কৰা হৈছিল আৰু তাৰ পিছত উজনি অসমত মানসকলক ব্রিটিছে পৰাস্ত কৰে। ইয়াৰ পিছতে স্বাক্ষৰিত হয় ইয়াণ্ডাবু সন্ধি।

২৪ ফেব্রুৱাৰী, ১৮২৬ চনত মান আৰু ব্রিটিছসকলৰ মাজত ইয়াণ্ডাবু সন্ধি স্বাক্ষৰিত হয়। এই সন্ধি অসমৰ ইতিহাসত এক গুৰুত্বপূর্ণ সন্ধিক্ষণৰ কাৰণ—

এই সন্ধিৰ দ্বাৰা অসমত ৬০০ বছৰীয়া আহোম ৰাজত্বৰ অৱসান ঘটাৰ লগতে ব্রিটিছ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ শাসন আৰম্ভ হৈছিল। ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ ২ নম্বৰ দফাত মান ৰজাই অসম আৰু ইয়াৰ ওপৰত নির্ভৰশীল সকলো স্থানৰ লগতে, ইয়াৰ সৈতে সংলগ্ন কাচাৰ আৰু জয়ন্তীয়াৰ ওপৰত সকলো দাবী প্রত্যাহাৰ কৰি, ভৱিষ্যতে কোনো ধৰণৰ হস্তক্ষেপ নকৰাৰ চর্ত স্বীকাৰ কৰিছিল। মণিপুৰৰ ক্ষেত্রত চুক্তি হৈছিল যে যদিহে গম্ভীৰ সিং পুনৰ দেশলৈ ঘুৰি আহে তেনেহ'লে আভাৰ ৰজাই তেওঁক মণিপুৰৰ ৰজা ৰূপে স্বীকৃতি প্রদান কৰিব।

প্ৰথম ইংৰাজ-মান যুদ্ধৰ ফলাফল আছিল অসমৰ ইতিহাসৰ এক দিক নিৰ্ণায়ক সিদ্ধান্ত। কে. এন দত্তৰ মতে সাধাৰণ অৱস্থাত মান সেনাৰ ছত্ৰভংগৰ পিছত অসমে নিজৰ উপযুক্ত শাসকৰ হাতলৈ যাব লাগিছিল, কিন্তু মানসকলৰ আগমনৰ পূৰ্বেই অসমীয়া মানুহ তথা শাসকসকলৰ আভ্যন্তৰীণ বিবাদৰ সুযোগ গ্ৰহণ কৰি শত্ৰুপক্ষৰ আগমন ঘটিল আৰু এই ভূখণ্ড দখল কৰাটো শত্ৰুৰ বাবে সহজ হৈ পৰিল। যুদ্ধৰ সময়ত এই ভূমি দখল কৰা ব্রিটিছসকলে অসমৰ ৰাজকুমাৰ আৰু পাত্ৰ-মন্ত্ৰীসকলৰ বিবাদৰ সুযোগ গ্ৰহণ কৰে। সাধাৰণ ৰাইজৰ দৃষ্টিত ইংৰাজে মানৰ পৰা (অসমীয়াৰ পৰা নহয়) অসমক নিজৰ দখললৈ আনে যদিও যুদ্ধৰ পিছত পূৰ্বে তেওঁলোকে প্ৰদান কৰা আহোম ৰাজত্বৰ পুনৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি সম্পূৰ্ণৰূপে ভংগ কৰে।

এইখিনিতে মন কৰিবলগীয়া যে যুদ্ধৰ আৰম্ভনিৰ সময়ত ব্রিটিছসকলে ঘোষণা কৰিছিল যে ক্ষমতাৰ লোভত তেওঁলোকে এই ঠাইলৈ অহা নাই আৰু তেওঁলোকে অসমীয়া ৰাইজৰ প্ৰয়োজনীয়তা পূৰণ কৰিব পৰাকৈ আৰু সকলো শ্ৰেণীৰ লোকৰ সুখ-শান্তিৰ বাবে এখন চৰকাৰ পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব। কিন্তু অসমৰ ক্ষেত্ৰত ব্রিটিছসকলে নিজৰ সাম্ৰাজ্যবাদী মানসিকতা প্ৰতিৰোধ কৰিব নোৱাৰিলে। অসমক সম্পূৰ্ণৰূপে নিজৰ অধীনলৈ আনিবলৈ সকলো প্ৰয়াস চলায়। গতিকে ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ জৰিয়তে অতি কম সময়ৰ ভিতৰত অসম ব্রিটিছসকলৰ অধীনলৈ আহে।

৯.৫ ব্রিটিছসকলৰ প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থা

আমি দেখা পালো যে ব্রিটিশসকলে কেনেদৰে ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ জৰিয়তে অসম দখল কৰিলে। গতিকে উৰ্ধতন কৰ্তৃপক্ষৰ বাবে ইয়াৰ পিছতে এই অঞ্চলৰ বাবে সুকীয়া প্ৰশাসনিক ব্যৱস্থা নিৰ্ধাৰণ কৰাটো জৰুৰী হৈ পৰিছিল। ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ বহু পূৰ্বে উজনি আৰু নামনি অসম, এই দুটা পৃথক প্ৰাদেশিক এলেকাৰ বাবে দুটা সাধাৰণ নীতি গ্ৰহণ কৰিছিল ব্রিটিশসকলে। এই চুক্তিৰ পিছতে অসমক দুটা ভাগত বিভক্ত কৰা হয়ঃ পশ্চিম বা নামনি অসম আৰু পূৰ বা উজনি অসম। উত্তৰ পাৰত বিশ্বনাথক সীমাৰেখা ৰূপে ধৰি লৈ এই বিভাজন কৰা হৈছিল।

নামনি অসমত গুৱাহাটীক মুখ্য কাৰ্যালয় ৰূপে ধৰি লৈ কামৰূপ, নগাঁও আৰু দৰঙৰ একাংশক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছিল। উজনি অসমৰ অধীনত আছিল মটক প্ৰদেশ বাদ দি বিশ্বনাথৰ পৰা বুঢ়িদিহিং পৰ্যন্ত দৰঙৰ বাকী অংশ। ইয়াৰ মুখ্য কাৰ্যালয় আছিল ৰংপুৰত। প্ৰতিখন প্ৰদেশ একোজন আয়ুক্তৰ অধীনত আছিল। নামনি অসমৰ দায়িত্ব প্ৰদান কৰা হৈছিল ডেভিদ স্কটক আৰু তেওঁৰ পদৱী আছিল জ্যেষ্ঠ আয়ুক্তৰ। কৰ্নেল ৰিচাৰ্ডছক উজনি অসমৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰা হৈছিল আৰু তেওঁৰ পদৱী আছিল কনিষ্ঠ আয়ুক্তৰ। সামৰিক দায়িত্বৰ লগতে পূৰ অসমৰ সকলো দেৱানী কাৰ্যকলাপৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ ভাৰ তেওঁক দিয়া হৈছিল।

দুজনকৈ আয়ুক্ত থকাৰ পিছতো ডেভিদ স্কটক সামগ্ৰিক প্ৰশাসনৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰা হৈছিল যাতে প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থাত সমভাৱ বৰ্তি থাকে। ৰাজ্যৰ আৰু অঞ্চলটোৰ সকলো জনজাতিৰ

সৈতে ৰাজনৈতিক সম্পৰ্ক চলাই নিয়াৰ একমাত্ৰ ভাৰ তেওঁৰ ওপৰত আছিল। গতিকে ইয়াৰ পৰা ক'ব পৰা যায় যে সেইসময়ৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়া হৈ পৰিছিল ডেভিদ স্কট। যদিও প্ৰতিজন আয়ুক্তই স্বতন্ত্ৰভাৱে নিজৰ দেৱানী দায়িত্ব সম্পন্ন কৰিবলগীয়া হৈছিল, তথাপিও নিজৰ নিজৰ ক্ষেত্ৰৰ বিষয়সমূহৰ সন্দৰ্ভত ইজনে সিজনৰ সৈতে যোগাযোগ বৰ্তাই ৰখাটো বাঞ্ছনীয় বুলি ভবা হৈছিল। তেওঁলোকক দেৱানী বিবাদ নিষ্পত্তি, অপৰাধৰ ন্যায় প্ৰদান, আৰক্ষী ব্যৱস্থাৰ সংগঠন, কাৰাগাৰ নিৰ্মাণ আদি দায়িত্ব অৰ্পণ কৰা হৈছিল। ডিচেম্বৰত লেফটেনেন্ট কর্নেল ৰিচার্ডছে নিজৰ দায়িত্বৰ পৰা অব্যাহতি লয় আৰু তেওঁৰ স্থানত লেফটেনেণ্ট কর্নেল কুপাৰে দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে। একে সময়তে আদাম হোৱাইটক স্কটৰ সহযোগী ৰূপে গুৱাহাটীত আৰু কেপ্তেইন ডেভিডছনক স্কটৰ সহযোগী ৰূপে গোৱালপাৰাত নিয়োগ কৰা হয়।

উল্লেখযোগ্য যে সামৰিক আধিপত্যৰ আৰম্ভণিৰ সময়ছোৱাতো ব্রিটিশসকলে উজনি অসম আৰু নামনি অসমৰ ৰূপত দুটা প্ৰাদেশিক এলেকাত ৰাজ্য বিভক্ত কৰি প্ৰশাসন চলোৱাৰ সিদ্ধান্ত লয়। সম্ভৱতঃ নামনি অসমক প্ৰত্যক্ষভাৱে ব্রিটিশৰ অধীনলৈ আনিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছিল আৰু ১৯২৮ চনত নামনি অসমক ব্রিটিশ সাম্ৰাজ্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়। কিন্তু উজনি অসমৰ ক্ষেত্ৰত এয়া সম্ভৱ হোৱা নাছিল। উজনি অসমৰ ভৱিষ্যত তেতিয়াও অনিশ্চিত হৈ আছিল। মানসকলৰ শাসনৰ সময়ত উজনি অসমত মানৰ আক্ৰমণৰ প্ৰভাৱ আছিল অতি নৃশংস আৰু ইয়াৰ ফলত এক অস্থিৰ পৰিৱেশে উজনি অসমত বিৰাজ কৰিছিল। উজনি অসমত তেতিয়াও আহোম ৰাজত্বৰ প্ৰভাৱ আছিল। গতিকে ডেভিদ স্কটে সেই এলেকাত পুৰণিকলীয়া প্ৰশাসন ব্যৱস্থা অব্যাহত ৰখাৰ পক্ষপাতি আছিল। উজনি অসমত আহোম ৰাজত্ব পুনৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকে সক্ৰিয়ভাৱে চিন্তা-চৰ্চা চলাইছিল।

৯.৬ ১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহ

১৭৫৭ চনৰ পৰা ব্রিটিছ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ সাম্ৰাজ্যবাদী নীতিয়ে ভাৰতীয়সকলৰ মনত অসন্তুষ্টিৰ সৃষ্টি কৰিছিল। দখলীকৰণৰ নীতি, অৰ্থনৈতিক শোষণ আৰু প্ৰশাসনীয় পৰিৱৰ্তনে সকলো শ্ৰেণীৰ লোকৰ ওপৰত কুপ্ৰভাৱ পেলাইছিল। ব্রিটিছ এই সকলোবোৰ নীতিয়ে ভাৰতৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত ৰাইজৰ মাজত বিদ্রোহৰ অগনি জ্বলাইছিল। অৱশেষত ব্রিটিছ শাসনৰ বিৰুদ্ধে অসন্তুষ্টিয়ে চৰম ৰূপ গ্ৰহণ কৰি ১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহৰ ৰূপ লয়। ভাৰতৰ অন্য প্ৰান্তৰ লগতে অসমতো ৰাইজে এই বিদ্রোহত অংশ লয়। দুর্ভাগ্যবশতঃ এই বিদ্রোহৰ উদ্দেশ্য সফল নহ'ল, কিন্তু ইয়াৰ দ্বাৰা স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ জুইকুৰা জ্বলি উঠিল আৰু তাৰ বাবে এই বিদ্রোহক আখ্যা দিয়া হয় ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ প্ৰথম সংগ্ৰাম ৰূপে।

এয়া কোনো তাৎক্ষণিক ঘটনা অথবা নির্দিষ্ট এলেকাত সীমাবদ্ধ ঘটনা নাছিল। এই বিদ্রোহ আৰম্ভ হৈছিল ব্রিটিছ সেনাৰ কেইজনমান চিপাহীৰ দ্বাৰা, কিন্তু পৰৱর্তী সময়ত কৃষক, শ্ৰমিক, কাৰিকৰ, জনজাতীয় লোক, সম্ভ্রান্ত লোক আৰু সৈনিক আদি সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ

লোকে এই বিদ্রোহত অংশ লয়। ইয়াত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে কেইবাখনো ভাৰতীয় ৰাজ্যই। ভাৰতৰ আন ঠাইৰ দৰে অসমবাসীৰ মনতো ব্রিটিছৰ প্ৰতি বিদ্বেষ ভাৱৰ সৃষ্টি হৈছিল। প্ৰথম অৱস্থাত ব্রিটিছসকলক অসমীয়াই ৰক্ষাকৰ্তাৰ দৃষ্টিৰে চাইছিল যদিও পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁলোকৰ প্ৰতি অসমবাসীৰ দৃষ্টিভংগী সলনি হয় আৰু অসমতো বিদ্রোহে মুৰ দাঙি উঠে। অসমত ব্রিটিছৰ শাসনৰ ফলাফল তলত আলোচনা কৰা হ'ল—

ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ (২৪ ফেব্রুৱাৰী, ১৮২৬) পিছত অসমৰ বিষয়াসকল নিজৰ পূৰ্বৰ ক্ষমতা হেৰুৱাই পেলোৱাৰ বাবে বিদেশী শাসনৰ বিৰুদ্ধে ক্ষুব্ধ হৈ উঠিছিল। ধনঞ্জয় পিয়লি ফুকন আৰু গোমধৰ কোঁৱৰ আদিৰ নেতৃত্বত তেওঁলোকে বিদ্রোহ আৰম্ভ কৰে। এয়া আছিল স্বাধীনতাৰ প্ৰতি অসমীয়াৰ আকাংখ্যাৰ বহিঃপ্রকাশ।

ইয়াৰ লগতে ব্রিটিছ আয়ুক্ত ডেভিদ স্কট আছিল উজনি অসমত আহোম ৰাজত্বৰ পুনৰ সংস্থাপনৰ পক্ষপাতি কিয়নো উজনি অসমৰ পৰা সংগৃহিত ৰাজহ ব্রিটিছ প্ৰশাসন চলাব পৰাকৈ যথেষ্ট নাছিল। দ্বিতীয়তে এই কাৰ্যই আহোমসকলক বিশেষকৈ আহোম বিষয়াসকলক সন্তুষ্ট কৰিব।

স্কটৰ যুক্তি কেন্দ্রীয় চৰকাৰে মানি লোৱা নাছিল আৰু সেইবাবে উজনি অসমত আহোমসকলৰ পুনৰ সংস্থাপন সিদ্ধান্ত বাতিল কৰা হৈছিল। লৰ্ড আৰ্মহাৰ্ষ্টৰ উত্তৰসূৰী লৰ্ড বেণ্টিংকে ১৮২৮ চনত দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰি সমগ্ৰ বিষয়টোৰ বাস্তৱসন্মত দৃষ্টিৰে পৰ্যৱেক্ষণ কৰে। প্ৰশাসনীয় আউল আৰু আহোম বিষয়াসকলৰ তীব্ৰ অসন্তুষ্টিয়ে বেণ্টিংকক কোনো ধৰণৰ বিলম্ব নকৰাকৈ উজনি অসমৰ ক্ষেত্রত স্থিৰ সিদ্ধান্ত ল'বলৈ বাধ্য কৰে। ২৪ এপ্রিল, ১৮৩৩ চনত উজনি অসমত পুৰন্দৰ সিংহক সিংহাসনত অধিষ্ঠিত কৰা হয়। কিন্তু অনুপযুক্ত শাসনৰ বাবে ১৮৩৮ চনত উজনি অসমক কোম্পানীয়ে প্রত্যক্ষভাৱে নিজৰ অধীনলৈ আনে। তেতিয়াৰ পৰা উজনি অসমৰ লোকসকলে কোম্পানী শাসনৰ বিৰোধী হৈ পৰে। ১৮২৬ চনৰ চুক্তি অনুসৰি মৰাণ-মটকসকলৰ মুৰব্বীক বৰ সেনাপতি নিয়োগ কৰি ব্রিটিছে উপঢৌকনৰ পৰিৱৰ্তে তিনিশ পাইকৰ এটা দল বিচাৰিছিল। তেওঁৰ উত্তৰসূৰী মাজু গোঁহাইৰ সৈতে এক নতুন চুক্তি স্বাক্ষৰিত কৰি তেওঁৰ পৰা বাৰ্ষিক ১০,০০০ টকা বিচৰা হৈছিল। ধৰ্মীয় ভিত্তিত মৰাণসকলে এই চুক্তি মানি ল'ব পৰা নাছিল।

১৮৩৯ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত ব্রিটিশে মটক ৰাজ্য দখল কৰে। এক আগ্রাসী মনোভাৱ গ্ৰহণ কৰি ব্রিটিছে অসমবাসীৰ আবেগক গুৰুত্ব নিদিয়াকৈ উত্তৰ-পূৱৰ ইখনৰ পিছত সিখন ৰাজ্য দখল কৰি গৈছিল। ইয়াৰ ফলত ব্রিটিছৰ বিৰুদ্ধে অসমবাসীৰ মনত বিদ্রোহৰ জুইকুৰা দপদপাই জ্বলি উঠিছিল।

নতুন চৰকাৰে ৰায়তসকলৰ অর্থনৈতিক দুৰৱস্থাৰ প্ৰতি পিঠি দি কেৱল কৰ সংগ্রহতে ব্যস্ত হৈ পৰিছিল। চৰকাৰৰ শোষণ ক্রমাৎ বৃদ্ধি পোৱাত পৰিস্থিতিৰ অধিক অৱনতি ঘটে। প্ৰথম ইংৰাজ-বার্মিজ যুদ্ধৰ পূৰ্বে ব্রিটিছে অসমবাসীক প্রদান কৰা প্রতিশ্রুতি পূৰণ কৰাত ব্রিটিছে বেয়াকৈ বিফল হৈছিল। নতুন পৰিস্থিতিৰ প্রথম বিৰোধিতা কৰিছিল অভিজাত শ্রেণীয়ে। ব্রিটিছসকলে প্রৱর্তন কৰা প্রতিটো প্রশাসনীয় ব্যৱস্থাই পুৰণি অভিজাত শ্রেণীৰ স্বার্থত আঘাত হানিছিল।

পাইকঃ সেৱা আগবঢ়োৱা পুৰুষ কর্মচাৰী

১৮৪৩ চনত ব্রিটিশসকলে দাসত্ব প্রথাৰ নিৰ্মূল কৰা কাৰ্যই অসমৰ পু�ৰণি অভিজাত শ্রেণীৰ ক্ষমতা আৰু স্বাৰ্থ ক্ষতিগ্রস্ত কৰিছিল। চৰকাৰৰ সিদ্ধান্তৰ বিৰুদ্ধে সকলো স্থানতে বিদ্রোহ হৈছিল। কেপ্তেইন নিউভিলৰ স্থানীয় অভিজাত শ্রেণীৰ পৰিৱর্তে চুবুৰীয়া বংগৰ পৰা ব্যক্তিক কামত নিয়োগ কৰা কাৰ্যই পৰিস্থিতিৰ অধিক অৱনতি ঘটাইছিল।

তদুপৰি ব্রিটিছসকলৰ অর্থনৈতিক নীতিয়ে অসমৰ ৰাইজক অতিষ্ঠ কৰি তুলিছিল। অসমত ব্রিটিছসকলে চাহ খেতি আৰম্ভ কৰিছিল। ব্রিটিছসকলে 'অব্যৱহৃত ভূমি আইন' নামৰ এক নতুন নীতিৰ প্রৱর্তন কৰিছিল যাৰ দ্বাৰা স্থানীয় ৰাইজ চাহখেতি কৰাৰ পৰা বঞ্চিত হৈছিল। চতুৰালিৰে ব্রিটিছ চৰকাৰে সাম্রাজ্যবাদী স্বাৰ্থ সিদ্ধি কৰিবলৈ সমগ্র চাহ উদ্যোগক ব্রিটিছৰ অধীনস্থ কৰিছিল। তেওঁলোকে বিহাৰ, বংগ, উৰিষ্যা, তেলেংগানাৰ পৰা কম খৰচত বনুৱা আমদানি কৰিছিল। এই আমদানিকৃত কম খৰচী শ্রমিকসকলক নাম দিয়া হৈছিল 'কুলি'। এইসকল লোকক অসমৰ স্থানীয় ৰাইজে সন্দেহৰ দৃষ্টিৰে চাইছিল। ইয়াৰ লগতে ব্রিটিছসকলে গ্রহণ কৰা কানি খেতিৰ নীতিত অভিজাত শ্রেণীৰ অসমীয়া ক্ষুব্ধ হৈছিল। তেওঁলোকে চৰকাৰক অসমীয়া লোকক কানি যোগান বন্ধ কৰি বদ অভ্যাস আতৰ কৰাৰ বাবে অনুৰোধ কৰিছিল।

ব্রিটিছসকলৰ সামাজিক আৰু ধর্মীয় সংস্কাৰেও অসমৰ পুৰণিকলীয়া মানুহৰ মনত সন্দেহৰ ভাৰৰ উদ্রেক কৰিছিল। চৰকাৰী বিষয়া আৰু খ্রীষ্টান মিছনেৰীসকলৰ কার্যাৱলীয়ে ধর্ম নষ্ট কৰিব বুলি হিন্দু আৰু মুছলমানসকলক শংকিত কৰি তুলিছিল। ব্রিটিছসকলৰ বর্ণ বৈষম্যবাদী মানসিকতাইও অসমীয়া লোকসকলক ক্ষুব্ধ কৰি তুলিছিল।

গতিকে পুৰণি অভিজাত শ্রেণী আৰু সাধাৰণ বর্গৰ উভয়েই নতুন ব্রিটিছ নীতিৰ সৈতে খাপ খাই চলিবলৈ অসুবিধাৰ সন্মুখীন হৈছিল। কিছু সংখ্যক লোকে অধিক উত্তেজিত হৈ পুৰণি প্রথা ঘুৰাই আনিবলৈ অনাটোৱেই মোক্ষ লাভৰ একমাত্র উপায় বুলি বিবেচনা কৰিছিল। প্রাক্তন স্বর্গদেউ চন্দ্রকান্তই নিজৰ পুৰণি প্রতিষ্ঠা ঘুৰাই পাবলৈ বহুবাৰ চেষ্টা কৰি বিফল হৈছিল আৰু বেদনাগধুৰ হৃদয় লৈয়ে মাত্র ৪৩ বছৰ বয়সত মৃত্যুক সাৱটি লৈছিল। অন্তিমজন আহোম স্বর্গদেউ পুৰন্দৰ সিংহইও নিজৰ পুৰণি ক্ষমতা ঘুৰাই পাবলৈ বহুবাৰ চেষ্টা কৰি বিফল হয় আৰু ১৮৪৬ চনৰ অক্টোবৰত তেওঁৰ মৃত্যু হয়। তেওঁৰ একমাত্র পুত্র আৰু উত্তৰসূৰী কামেশ্বৰ সিংহৰো কেইবছৰমানৰ পিছতে মৃত্যু হয়। সেইসময়ত তেওঁৰ পুত্র কন্দর্পেশ্বৰ সিংহৰ বয়স আছিল মাত্র এঘাৰ বছৰ। এই সময়তে কোম্পানীৰ অন্যতম বিশ্বস্ত বিষয়া মণিৰাম দত্ত বৰভাণ্ডাৰ বৰুৱা ওৰফে মণিৰাম দেৱানে স্বাধীনতা সংগ্রামৰ নেতাৰূপে ভুমুকি মাৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ২ ঃ তলৰ প্রশ্নৰ উত্তৰ দিয়ক—

(ক) ব্রিটিছসকলে প্রৱর্তন কৰা প্রশাসনীয় ব্যৱস্থাত নামনি অসমৰ দায়িত্বত কোন আছিল?

.....

(খ) গভর্নৰ জেনেৰেল লর্ড আর্মহার্ষ্টৰ উত্তৰসূৰী কোন আছিল?

.....

(গ) মণিৰাম দেৱান বুলি কাক জনা যায়?

.....

৯.৭ অধ্যায়টোৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

এই অধ্যাযটি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমত মানৰ অভিযান আৰু ইয়াৰ পৰৱর্তী সময়ত অসমত ব্রিটিছৰ হস্তক্ষেপৰ বিষয়ে বিস্তৃতভাবে জানিব পাৰিলে।
- প্রথম ইংৰাজ-বার্মিজ যুদ্ধ আৰু ইয়াৰ ফলাফলৰ বিষয়ে জানিলে।
- ব্রিটিছসকলে আৰম্ভ কৰা প্রশাসনীয় ব্যৱস্থা আৰু ডেভিদ স্কট তথা ৰবার্টছনৰ প্রশাসনীয় সংস্কাৰৰ বিষয়ে বিস্তৃত আলোচনা পঢ়িবলৈ পালে।
- অসমত ১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহৰ প্রভাৱ কি দৰে পৰিছিল সেই বিষয়ে জানিব পাৰিলে।

৯.৮ প্রসংগ পুথি

1) Barpujari, H.K. (2003): *The Comprehensive History of Assam,* Vol. IV, V 2nd edn, Publication Board Assam, Guwahati.
2) Baruah, S.L., (1996): *A Comprehensive History of Assam,* Munshiram Manoharlal, Delhi.
3) Bhuyan, A.C., (1999): *Political History of Assam,* Assam Publication Board, Vol. III 2nd edn, Guwahati.
4) Bora, D (1983): *Moamariya Gana Abbhyuthan,* Vol. I & II Banlata.
5) Dutt, K.N. (1993): *Landmarks in the Freedom Struggle in Assam,* Lawyers' Book Stall.
6) Gait, E., (2004): *A History of Assam*, Eastern Book House, Revised, Guwahati.
7) Saikia, Rajen, (2000): *Social and Economic History of Assam 1853-1921*, Munshiram Manoharlal, Delhi.

৯.৮ অগ্রগতি খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) তিনিটা ভাগ

(খ) হাদিৰা চকী।

(গ) চন্দ্রকান্ত সিংহ আৰু যোগেশ্বৰ সিংহ।

(ঘ) লর্ড আর্মহার্ষ্ট

(ঙ) এপ্রিল, ১৮২৫।

(চ) ১৮২৬।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) ডেভিদ স্কট।

(খ) লর্ড বেণ্টিংক।

(গ) মণিৰাম দেৱান বৰভাণ্ডাৰ বৰুৱা।

৯.৯ আৰ্হি প্রশ্ন

বস্তুধর্মী প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৫০টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ ইংৰাজ-মানৰ যুদ্ধৰ অন্ত পেলোৱা চুক্তিখনৰ নাম কি আছিল?

প্রশ্ন ২ ঃ গোমধৰ কোঁৱৰ কোন আছিল?

প্রশ্ন ৩ ঃ ব্রিটিছসকলৰ প্রশাসনীয় ব্যৱস্থাৰ অধীনত নামনি অসমত কোন ঠাইত মুখ্য কার্যালয় আছিল?

প্রশ্ন ৪ ঃ চন্দ্রকান্ত সিংহ কোন আছিল?

চমু প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ ধনঞ্জয় পিয়লি ফুকন কোন আছিল?

প্রশ্ন ২ ঃ ব্রিটিছসকলে প্রৱর্তন কৰা নামনি অসমৰ প্রশাসনিক ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ পাইক প্রথা বুলিলে কি বুজে?

প্রশ্ন ৪ ঃ 'কুলি' বুলিলে কাক বুজা যায়?

প্রশ্ন ৫ ঃ চমুটোকা লিখক—

ক) পূর্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাই।

খ) বদন চন্দ্র বৰফুকন।

ৰচনাধর্মী প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৩০০-৫০০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ ইংৰাজ-মান যুদ্ধৰ বিষয়ে বর্ণনা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ ডেভিদ স্কট আৰু টি চি ৰবার্টচনৰ অধীনত অসমৰ প্রশাসনীয় ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ অসমত ১৮৫৭ চনৰ বিদ্রোহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

*** ***** ***